

Slovenski dom

Štev. 210.

V Ljubljani, v sredo, 16. septembra 1942-XX

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza Italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Fallito tentativo di sbarco presso Tobruk e gravissime perdite inglesi

Un incrociatore, quattro cacciatorpediniere e parecchie unità navali
affondate — Un incrociatore ed altri mezzi minori danneggiati
576 prigionieri

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 15 settembre 1942-XX il seguente bollettino di guerra n. 841:

Il tentativo di sbarco nemico tentato alla base di Tobruk iniziandosi nella notte del 14 cor. con un poderoso attacco aereo navale, alle ore nove del mattino era totalmente liquidato. Le truppe sbarcate da mezzi marittimi ed aerei sono state completamente distrutte o catturate nel giro di cinque ore. L'immediato intervento del battaglione "San Marco" al comando del tenente di vascello Giacomo Colotto e di altri nostri reparti, valorosamente poi coadiuvati da elementi germanici della base di Tobruk ha avuto ragione, dopo aspra rapida lotta, delle truppe avversarie che erano riuscite a prendere terra, ivi compresi alcuni paracadutisti. Contro le unità navali che appoggiavano l'operazione, le batterie costiere e contraeree della difesa italiana e germanica intervenivano con preciso fuoco affondando tre cacciatorpediniere, alcuni avvisi e numerosi mezzi da sbarco. Sulle forze navali ripiegate verso est hanno successivamente agito formazioni aeree d'assalto e da bombardamento italiane e germaniche affondando un incrociatore, un cacciatorpediniere e varie motosiluranti, danneggiando gravemente un incrociatore leggero ed altre unità minori. Si è particolarmente distinto in queste azioni il 13° gruppo di assalto comandato dal maggiore pilota Renzo Viale.

Sono rimasti nelle nostre mani 576 prigionieri, tra i quali 34 ufficiali; a parecchie centinaia ammucchiati i morti e feriti; abbondante materiale bellico è stato preso. La maggior parte dei naufraghi delle navi affondate è stata recuperata

dai nostri mezzi navali prodigatisi nella difficile opera di salvataggio.

Le perdite complessivamente da noi subite sono relativamente modeste.

Contemporanee incursioni di mezzi blindati leggeri britannici contro campi di aviazione della zona fallivano pure per il pronto intervento dei presidi locali che distruggevano numerosi automezzi e prendevano qualche prigioniero.

Letalstvo je prispevalo levji delež pri uničevanju izkrcanih angleških oddelkov

Operacijsko področje, 16. septembra. a. Posebni dopisnik agencije Stefani javlja: Sovražnikov izkrcavalni poskus v noči 13. septembra ob prvi jutranji zori pri Tobruku je žalostno spodletel zaradi odličnega in naglega nastopa naših oboroženih sil s podporo nemških oddelkov. Kakor vedno, je italijansko letalstvo prispevalo k akciji močan prispevek in znova pokazalo svojo izvežbanost in odločnost, kakor tudi hrabrost pilotov. Malo pred zoro 14. septembra so dobili napadalni oddelki kraljevega letalstva opozorilo, da sovražne vojne ladje, med njimi križarka, štirje rušilci in več deset motornih čolnov, pluje v smeri proti Tobruku. Letalci so se dvignili z letališča v neposredni bližini utrbe in odleteli v napad. Italijanski letalci so se posrežlo prodreti skozi sovražnikov zaporni ogenj in prileteli tik nad ladje. Vrgla so

Poskus izkrcanja pri Tobruku spodletel s hudimi izgubami za Angleže

Potopljeni: ena križarka, štirje rušilci in mnogo pomorskih enot
Poškodovani: ena križarka in druge manjše enote - 576 Angležev ujetih

Angleški poskus izkrcanja pri tobruškem oporišču, ki se je začel v noči 14. t. m. z močnim pomorsko-letalskim napadom, je bil ob 9 zjutraj popolnoma strl. Čete, ki so se izkrcale s pomorskih in letalskih sredstev, so bile v teku 5 ur popolnoma uničene in zajete. Takojšnjemu nastopu bataljona »San Marco« pod poveljstvom poročnika bojne ladje Giacomo Colotta in drugih italijanskih oddelkov, ki so jim hrabro pomagali nemški vojniki tobruškega oporišča, je uspelo po nagli srđiti borbi obvladati angleške čete, ki so se že izkrcale, vsehvi

neka padalec. Proti pomorskim edinicam, ki so podpirale nastop, je obalno in protiletalsko topništvo italijanske in nemške obrambe nastopilo s točnim ognjem in potopilo 3 rušilce, nekaj oglednih ladij in več izkrcavalnih sredstev. Proti pomorskim silam, ki so se umikale proti vzhodu, so kasneje nastopili italijanski in nemški oddelki, ki so potopili 1 križarko, 1 rušilec in več motornih torpedovk ter hudo poškodovali 1 lahko križarko in 3 druge manjše edince. V teh bojih se je posebno odlikovala 13. napadalna skupina pod poveljstvom majorja-pilota Renza Vialeja.

V naših rokah je ostalo 576 ujetnikov, med njimi 34 častnikov, več sto pa je mrtvih in ranjenih. Poleg tega smo zajeli večje količine vojnih potrebščin. Italijanska pomorska sredstva, ki so tekmovala pri reševanju delih, so rešila večji del posadk potopljenih ladij.

Italijanske celotne izgube so sorazmerno skromne.

Istočasni napadi lahkkih oklepni britanskih vozil proti letališčem na tem področju so propadli sprito takojšnjega nastopa krajevni posadki, ki so uničile veliko število avtomobilskih vozil in zajele nekaj ujetnikov.

skusi že v kali zatrti in da je moral nasprotnik začeti z umikom. Toda medtem je prišlo obvestilo, da so angleške lahke oklepne enote že na suhem. Več kot deset ur so naša letala napadala in uničevala oklepna vozila, katerih omejeno število se je izkrcalo na suhem. Takojšnji poseg italijanskih letal, ki so naglo očistila to področje, je preprečil nasprotniku vse operacije. Veliko lažjih sovražnikovih oklepni vozil je bilo razbitih, nekaj zažganih, preostala pa onesposobljena za boj. Med temi nastopi so naši piloti pokazali svoj velepoteg, prezir do nevarnosti in eploh vse odlične lastnosti. Med njimi se je posebno izkazala trinajsta skupina napadalec pod poveljstvom pilota-majorja Lorenza Vialeja.

Nadaljevanje dunajskega mladinskega zborovanja Pomemben govor italijanskega ministra Ekse. Riccija

Dunaj, 16. sept. s. Delovni odbori »Zveze evropske mladine« so včeraj začeli s svojim delom, ki obljublja lepe uspehe. Zastopniki posameznih narodnosti so se zbrali v določenih prostorih ob 11 dopoldne ter so po pozdravih razložili svoje dosedanje delo. Zlasti obširna poročila so podali italijanski zastopniki. Odsek za tisk in propagando, ki mu predseduje podpoveljnik GIL-a Selani, se je najprej spomnil vojnih žrtve, nato pa je predsednik podrobno razložil naloge italijanske mladinske propagande. Predsedniku Selaniju je sledil s svojim govorom nemški zastopnik dr. Menninger, nakar je tov. Feliciani podal poročilo o delovanju GIL-a na polju kina in radia. Španski zastopnik De Bals je razložil potem delo, ki ga je od sedaj opravila španska mladinska organizacija. Sledila so poročila zastopnikov ostalih narodnosti, ki so zastopane na tem dunajskem kongresu. Za Italijo je poročal Gatti, za njim pa je spregovoril bolgarski zastopnik in o njegovem poročilu se je razvila precej živahna razprava.

Danes in jutri se bo mladinsko zborovanje na Dunaju nadaljevalo. Razpravljali bodo o raznih predlogih in bodo nato sprejeli sklepe glede delovanja mladinskih organizacij v bodoče. Včeraj ob eni popoldne so častni predsedniki »Zveze evropske mladine«, Ekse. Renato Ricci, voditelj nemške mladine Baldur von Schirach ter predsednik Ekse. Vidussoni in Axmann sprejeli zastopnike evropskega tiska, ki so prišli pri tej priliki na Dunaj.

V imenu predsedništva Zveze je spregovoril minister Ricci, ki je najprej pozdravil udeležence mladinskega kongresa, nato pa poudaril, da ustanovitve ZEM pomeni važen dogodek v zgodovini revolucije. Medtem ko divjajo boji po ruskih starih ter po vročih afriških puščavskih tleh, obhajajo zdaj na dunajskem mladinskem kongresu svoje zmagovalne nove omika, ki jo zastopajo evropski mladi rod. Revolucija je v resnici v polnem razmahu, kajti naša doktrina — je dejal minister — je postala doktrina vseh narodov. Tudi anglosaksonski in ameriški narodi so danes pod pritiskom dogodkov in razmer prisiljeni spoznati, da so tista načela, ki smo se jih mi že davno oprijeli, prava in da je po njih treba uravnati bodoče življenje. Nauk revolucije — je nadaljeval minister Ricci — je zdaj že dejstvo ne samo v Evropi, pač pa povsod na svetu, in nikjer ne naletava na odpor. Prav tako je gotovo dejstvo, kakor je gotovo dejstvo zgodovina. Takšna je bila božja volja, kajti zapisana je v srcu in krvi vse evropske mladine. Mussolini in Hitler sta uvedla novo miselnost, nov način dela, nov način razumevanja stvari, dala sta sodobnemu mišljenju tako določeno, odločno in globoko usmerjenost, da so se ga oprijeli vsi narodi. Odpravila sta vsa zmotna izročila, in čisto naravno je, da je duhovna struja, ki sta jo doletela ta dva moža, zbudila tako silen odmev. Ta mladina pripravlja napredek s svojim gorečim, vztrajnim in potrpežljivim delom, ki poteka pod vodstvom najbolj izpopolnjene tehnične organizacije. Kakor v Italiji in v Nemčiji mladina strnjeno in odločno koraka v bodočnost, tako je v vseh evropskih deželah ta živa sila, ki se organizira in si je zastavila najvišje cilje, dokaz temeljite obnove. Včerašnje zborovanje je znak odločne volje in globokega sodelovanja na političnem, duhovnem, moralnem, umetniškem in kulturnem polju. Na njem so prišla do izraza naša skupna čustva, ki gredo do dosega najbolj blestečih vzorov. To zborovanje je najzanesljivejšo poročilo, da novi evropski red veruje in

odločno dela za vzore nove Evrope, ki je danes bolj kot kdajkoli žarišče duhovnih vrednot omikanega sveta.

Govoru ministra Riccija so navzoči dolgo ploskali.

Popoldne se je tajnik fašistične stranke v spremstvu voditelja Italijanov, ki žive v tujini, Ekse. De Ciccia, podpoveljnika GIL-a Sellanija in Bonamicija podal na italijanski konzulat, kjer so bili zbrani voditelji dunajskega fašija, zastopstva dunajskih fašističnih organizacij, italijanski častniki in precej drugih Italijanov, ki delajo po industrijskih podjetjih Vzhodne Marka. Konzul Romano je Ekse. Vidussoniju najprej sporočil pozdrave dunajskih Italijanov, nato pa poročal v celotnem delovanju tamkajšnjih italijanskih sorojakov, zlasti v zadnji dobi. Na koncu je posil strankinega tajnika, naj sporoči Duceju vdanost in zvestobo dunajskih Italijanov. Vidussoni je izrazil potem svoje veselje nad udeleževanjem Italijanov, ki žive na Dunaju, udeleževanjem, ki se popolnoma vjema s tistim, ki ga opravljajo Italijani v Mussolinijevi Italiji. Zahvalil se jim je tudi za navdušeno sodelovanje na dunajskem mladinskem kongresu. Izrazil je potem željo, da bi tudi v bodoče vztrajali pri svojem dosedanjem delu v popolnem sodelovanju z nemškimi tovariši, kakor tudi bojovníki na bojišču stoji ramo ob ramo poleg nemških vojakov in korakajo proti gotovi zmagi.

Sledile so navdušene manifestacije za Duceja, tajnik stranke pa se je nato živahno razgovarjal z dunajskimi Italijani ter se zelo zanimal za njihovo delo.

Silna poplava v Španiji je v sedmih občinah, ki so popolnoma obkoljene od vode, porušila mnogo hiš in odnesla poljske prideleke ter živino. Reka Segura pa je preplavila v Murciji obširna ozemlja.

Španski vojaški manevri ob Biskajskem zalivu niso v zvezi z morebitno bojaznijo, da bi utegnili sovražniki poskušati kako izkrcanje na španski obali, temveč imajo namen vezbati čete tehnično in taktično.

Bukarešto bosta uradno obiskala konec tega meseca bolgarski železniški minister in minister za javna dela.

Prehivalstvo Damaska je priredilo demonstracije proti oblastem zaradi pomanjkanja kruha. Posredovati je morala policija in demonstrante razgnati, ker so hoteli oropati trgovine.

Braziljske oblasti so zaprle zelo veliko državljanov, ki so znani kot pristaši držav Osi. Obdolženi so, da so bili člani pete kolone. Opozicija proti vladi zelo narašča in povzroča oblastem resne skrbi.

Dela za gradnjo prekosaharske železnice napredujejo. V decembru lanskega leta je začelo obratovati prvih 200 km od celotnih 3400 km proge. Proga je že dosegla pravo puščavo. Zaposlenih je 880 evropskih inženirjev in tehnikov.

Zastopstvo italijanskih industrijcev bo 29. t. m. na povabilo zveze bolgarskih industrijcev prišlo v Sofijo. Gostje si bodo teden dni ogledovali najvažnejša bolgarska industrijska središča, potem pa se bodo razgovarjali o poglobitvi odnošajev med Italijo in Bolgarijo na industrijskem področju.

Bitka pri Stalingradu še naprej divja

Hude sovjetske letalske izgube — Pri Rževu, Volhovu in ob Ladoškem jezeru zavrtnjeni sovjetski napadi

Hitlerjev glavni stan, 16. septembra. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole posebno uradno vojno poročilo: Italijanske in nemške sile so po tesnem sodelovanju uničile in zajele angleške čete, ki so se v noči na 14. september pri Tobruku izkrcale ob podpori letalskih in pomorskih sil. Obrežno in protiletalsko topništvo je s natančnim obstreljevanjem zadelo angleške pomorske enote ter potopilo tri rušilce, nekaj manjših enot in številne ladije za izkrcavanje. Angleške pomorske enote so se nato obrnile proti vzhodu, nakar so jih napadli italijanski in nemški letalski oddelki ter potopili dve križarki, en rušilec ter mnogo motornih torpedovk. Druge manjše enote so bile hudo poškodovane. Nemški pobiralci min so privlekli v tobruško pristanišče angleško hitro stražno ladjo, na kateri je bilo 117 ujetnikov. Devet angleških bombnikov je bilo sestreljenih. Skupno je bilo zajetih 576 ujetnikov, med njimi 34 častnikov. Angleži so vrh tega imeli mnogo izgub v mrtvih. Zajet je bil tudi velik plen vojnega blaga. Med ujetniki so številni brodolomci s potopljenih vojnih ladij. Italijanske in nemške izgube pa so skromne.

Hitlerjev glavni stan, 16. septembra. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Jugovzhodno od Novorosijska je bila zavzeta kljub žilavemu sovražnikovemu odporu tovarna, ki je bila preurejena v trdnjavo.

Kako so potekali boji pri Tobruku

Kakor pri Dieppu so se morale angleške sile po hudih izgubah umakniti

Rim, 16. sept. s. Po vojnem ukazu, ki so ga našli pri angleških ujetnikih po ponesrečenem poizkusu v noči od 13. na 14. september, naj bi se angleške čete hkrati izkrcale vzhodno in zahodno od pristanišča Tobruka ter uničile čim več pristaniških naprav in potopile s posebnimi pomorskimi edinicami ladje v pristanišču.

Kolikor je dozdaj znano, so Angleži nastopili z dvema križarkama, mnogimi rušilci, podmornicami ter večjim številom manjših pomorskih enot. Angleški poskus je torej bil precej močen in važen. Pred napadom so prileteli angleške letalske skupine, ki so od 9 v nedeljo zvečer pa do pol štiri zjutraj zmetale najmanj 500 bomb vseh mer, hkrati pa so angleške ladje obstreljevale pristanišče in mesto. Kmalu nato so se oddelki izkrcali v zalivih Marsa el Andu in Marsa Umms Šausk, od katerih je prvi na zahodu, drugi pa na vzhodu od Tobruka. Angleške čete, ki so prodrale od zahodnega zaliva, je naša krajevna obramba takoj zaustavila. Vzhodni oddelkom pa se je zaradi ugodnih okoliščin posrečilo, da so nekoliko napredovali, a so bili po naših četah kmalu zadržani in premagani z občutnimi izgubami. Ostale čete so romale v ujetništvo.

Z angleškimi četami se je najprej spoprijel mornariški bataljon »San Marco«, ki so se mu pozneje pridružili še drugi mornariški oddelki.

Nato je še prišla okrepitev nemških oddelkov iz tobruške postojanke. Po obrambnem načrtu naj bi nastopile še motorizirane skupine, toda te niso bile več potrebne, ker so prej omenjeni oddelki Angležev že premagali.

V teh bojih so se posebej odlikovali admiral Lombard, mornariški poveljnik v Libiji, poveljnik tobruške trdnjave Battaglia in kapitan vojnega broda Temistocle d'Aloia, poveljnik tobruške mornarice.

Naglo je tudi nastopilo nemško in italijansko obrežno ter protiletalsko topništvo, ki je s natančnim obstreljevanjem angleških pomorskih enot pomagalo v bojih na kopnem. Trije rušilci in sedem oglednih ladij je bilo zažganih in potopljenih, ena križarka in dve ogledni ladiji pa sta bili poškodovani. Ob devetih so se angleške pomorske sile začele umikati, italijanski in nemški letalski oddelki pa so jih jeli zasledovati. V teh bojih so bili potopljeni: ena križarka, en rušilec in več manjših enot; ena lahka križarka in številne manjše enote, obložene s četami, pa so bile deloma potopljene, deloma hudo poškodovane.

Med ujetniki, o katerih govori včerašnje vojno poročilo, so tudi trije kapitani in neki ameriški novinar.

Tako je žalostno propadel drugi angleški načrt, ki naj bi na afriških tleh ponovil bahaški, a pogubni nastop pri Dieppu.

Pol leta je minulo od smrti akademika župca

V prvem mraku 16. marca tega leta je bil umorjen v Prisoih ulici v Ljubljani Fr. Župec od čenega izmed članov zločinske komunistične tolpe. Tedaj so se nekateri izmed članov in simpatizerjev propadle »Osvobodilne fronte« veseli, češ spet je padel eden izmed izdajalcev. Drugi, ki so bili več ali manj pod vplivom terorja in misljenja komunističnih propagand in si niso upali ali pa niso hoteli misliti s svojimi možgani, so le prikimavali, češ nekaj je že moral biti kriv, če so ga ustrelili.

Ali so tudi šestdeset, sedemdeset ali še več let stare matere, ki so postale žrtve zločincev, bile izdajalke, ali so bile česa drugega tako velike krivde, da so jim vzeli še tistih nekaj kratkih dni življenja, ki jim jih je Bog odločil? Ali so bili tudi nedolžni otroci, skoraj že dojenčki, hromi in drugi tudi vsi neki »narodni izdajalci« in so zaslužili smrt? Ta vprašanja so namreč zastavljena zaslepljenecem in zagrizencem v beli Ljubljani, tistim, ki so se sili navduševali za nove ideje in ki so se pri obloženih mizah v izobilju borili za socialne pravice tlačanih in zatiranih. Namenjena so nim, ki so se včasih trkali celo na prsa, sicer tako na zunaj, in so se hlinili Bogu le, da so se mogli skrivati pod krinko svojega verskega prepričanja in se pritožati bliže h koritu. Postavljena so nim, ki so obesili možgane, še tisto trohico, kolikor so jih imeli, na klin in so kot teleta na gmajni dirjali za krvavim mečem komunističnih teroristov. Slednji so namenjena tudi vsem nim, ki so podpirali z denarjem ali kakor koli to moriško tolpo, ki je vrgla v grob najboljše ljudi našega naroda, a bi rečeli, ki bi bil potkal na njihova vrata, ne bili dani niti suhega drobiža. Ali imate srca iz kremenja, da vas nedolžne žrtve, ki ste jim pomagali kopati prezgodnje grobove, ne ganejo? Ali se vas niso dotaknile prošnje zverinskih mučnikov, v smrtnem boju vzdihujočih in umirajočih žrtve? Še niste tega čutili? Potem počakajte! Še se lahko vsa ta teža zruši na vas in potem boste občutili, kako je ljudem s strtimi srci ob porušeni domovih. Tudi vi, ki se še s polnimi trebui navdušujete za socialne pravice in mečete množicam pesek v oči!

Tako je padel tudi akademik Franček Župec kot popolnoma nedolžna žrtev. Do danes ni ta zločinska drhal prinesla še nobenega trdnega dokaza o njegovi krivdi. A ga tudi v bodoče ne

bo, razen če bi si ga izmislila. Izmišljotine in laži pa so njihovo sredstvo.

Pol leta je od njegove smrti Pol leta že počiva na polju za belo Ljubljano in na pismo v katerem je bilo sporočeno ubogemu in nič hudega slutečemu domu, da je Franček padel, umorjen od komunistične drhali, je prišlo pismo, iz katerega prinašamo nekaj vrstic. Pisala ga je žalostna in vsa skrušena mati, ki ne bo mogla svojega sina nikoli več videti. Preproste so njegove besede, a se kljub temu zrcali v njih vsa velika ljubezen, ki jo je gojila zanj in ga v duhu spremljala na njegovih potih, pri delu. Vidi se iz njih, kakša žrtev je mogla biti za njo izguba najdražjega, edinega sina na svetu. In če bi bil še kaj kriv, vsaj za proseno zrno krivde da bi bilo na njem. Pa nedolžen!

Takole piše žalostna mati: »Ko smo prejeli Vaše pismo, smo sicer že vedeli iz prejšnje brzojavke za grozno novico, vendar si ne morete predstavljati žalosti, ki jo je pismo znova zbudilo. Solze so tekale v potokih, ko smo zagledali priloženo sliko našega najdražjega na svetu. Iz oči mu gori želja, da nas je hotel čim prej videti in se veseliti z nami vred pod streho našega skromnega doma. Grozno; vedno se mi še zdi, da bo prišel o praznikih domov (op. misli namreč na velikonočne praznike), kakor nam je že pozimi pisal in nam povedal marsikaj.

Naša hiša je preprosta, posestvo majhno in zemlja bolj pusta, dohodkov nam ne nosi; komaj da nas za silo živi. Ker pa je bil fant brihten, smo ga kljub temu z žrtvami poslali v šole. Že zgodaj si je sam veliko pomagal, pri vsem tem pa ljubil našo zemljo, ljubil naju z očetom, ker je vedel, da se starava in da sva trpela zanj, cenil je svoj skromen dom in svoje tri sestre. Potem je odšel v Ljubljano, da bi tam do-

študiral in nam potem doma laže pomagal. — Grozna usoda. Zdaj je uničeno vse; začelo je sonce naše sreče, utrla se je zvezda našega upanja, ugasnilo veselje sestrice. Njegove nade, trudi, stradanje in ponizanje, češ da je kmečki študent, je bilo zaman. Kolikokrat sem šla v vročini ali v zimi, da je drevje pokalo, peš iz Bistrice v Maribor k njemu. A vse sem storila z veseljem, v upanju, da bomo enkrat uživali sad svojega truda.

Bil je dobrega srca in veselo narave. Kako neki, da je mogel imeti smrtnega sovražnika? Rada bi vedela le, ali ga je zadelo roka pravice ali pa je ostal skrit!

Vsa sem obupana. Na Jožefovo smo še prebrali njegovo kartico, kjer nam je pisal, da ne ve, če bo mogel priti domov. A vendar sem se z veseljem upala, da pride. Še isto popoldne sem mu pisala pismo za Veliko noč, če bi res ne mogel priti. To je bilo torej pravo isto popoldne, ko se je pomikal pogrebni spreved mojega zlatega sina na pokopališče. Kje bi mi bilo tedaj padlo kaj takega v glavo? Kako bi bila mogla misliti, da je za njega izkopana že črna jama?

Ne morem več dalje. Jočem in srce je strto, da ne najdem več besed. Pozdravljam Vas jaz, uboga mati tako nesrečno preminulega Frančka, ki sem te dni dobila podoben stoletne starke, a tudi oče, ki je prej bil še trden, pa se je v teh nekaj dneh postal za deset let...

Tako more napisati pismo le ljubeča mati, ki je rodila sina zato, da bi kdaj pričakala njegove pomoči in se veselila nad njim. V vsaki njeni besedi je kaplja krvi, solza, trpljenje.

Nedolžna žrtev spi nevzdržno spanje v zemlji pri Sv. Križu. Ne obudi ga več beseda, jok in tudi ne kesanje in obžalovanje vseh zaslepljenih zločincev. Zločince je poštno ljudstvo že obsodilo. Zadnja obsodba je pridržana večnemu in vsemogočnemu Bogu. Ta obsodba bo najhujša, a zato pravična!

Po poletni vročini nastopa jesensko deževje

Ljubljana, 16. septembra.

Splošen vremenski pregled za letošnje poletje in prve septembrske dneve nam pokaže zadovoljivo bilanco v pogledu poljedelstva, sadjarstva in tudi čebelarstva. V ljubljanski okolici so polja v poletju dobivala primerno množino mokrote, da so vsi prideiki dobro uspevali in rasli, da je sadje hitro in lepo zorelo, a čebele so dobivale v prvih poletnih dnevih dovolj hrane po krmskih hojah, pozneje pa deloma nekoliko skrčeno po ajdi, ki pa ji je letos primanjkovala večja moča.

Od 15. avgusta pa tja skoraj do 15. septembra je trajala zadnja huda vročina. Vroči val je obšel vse pokrajino. Bili so po dolgih 50 letih zelo vroči dnevi, ko je dnevna temperatura vedno bila nad 25 stop. C, in več dni je bilo, ko se je držala nad 30 stop. C. Septembra je bil v pogledu vročine letos nenavaden. Prvič je dosegel svoj vročinski rekord, ko je bil 4. septembra dosežen najvišji maksimum 32,5 stop. C, višina temperature, ki ni bila zaznamovana letos niti junija, niti julija in niti ne avgusta. V prvi polovici tega meseca smo imeli celo šest dni, ko je bila dnevna temperatura nad 30 stop. C, kar je bila prava posebnost za ta mesec, ko prihaja v deželo jesen. Še v soboto je bilo 30 stop. C. Bil je le en dan sedaj v septembru, ko je padla dnevna temperatura pod + 25 stop. C.

Tudi jutranja temperatura je bila še razmeroma visoka za september druga leta. Gibala se je med 11 do 15 stop. C, ko je zjutraj gotova leta živo srebro v termometeru že zdrknilo pod + 10 C na + 6 do 8 stop. C. Nasprotno so pa bila tudi jutra, ki so imela drugače zelo visoko jutranjo temperaturo. To je bilo na primer pred 50 leti, ko je termometer kazal zjutraj + 18 C.

Septembra je letos v prvi polovici pokazal tudi rekord v barometru. Krivulja zračnega pritiska za prvo polovico je kaj zanimiva in kaže padec in dvige barometra do različnih višin. Tako je bilo 1. sept. zaznamovano najnižje barometrično stanje 761,5 mm, naker se je barometer začel dvigati do 767,4 mm dne 4. sept., za tem je sledil padec na 762,5 mm dne 6. septembra. Od tega dne pa se je zračni pritisk ja-

čal in je dosegel 11. septembra najvišje stanje v tem poletju 772,2 mm. Nato padec, potem zopet dvig in te dni nov padec.

V 15 dneh tega meseca je vremenska kronika zaznamovala samo štiri deževja, ko je padlo celotno 12,4 mm dežja. Druga leta je bilo ob tem času izredno deževno, tako da je nekatere dneve v 24 urah padlo nad 60 mm dežja. Takrat so nastajale tudi povodnji, ki so napravile veliko škodo. Bila so tudi leta, ko je toča v septembru napravila po poljih in vinogradih neprecenljivo škodo. V Babnem polju, kjer je znameniti Vražji vrtec je na pr. toča 3. sept. 1899 napravila na bornih kraških poljih ogromno škodo. Revnim Babnopoljem je sklestila vse prideiki in so škodo cenili na 1000 gld.

Kakor smo že omenili, je bila sedanja septemska vročina zelo po godu vsem pridelkom, sadju in grozdju. Vročina je nekoliko ovirala cvetenje in zorenje ajde, ki rabi navadno primerno mokroto. Pravijo pa izkušeni strokovnjaki, da je ajda po zadnjem dežju začela znova cveteti in da so nekateri ljubljanski čebelarji nameravali na dobro ajdovo pašo, drugi so pa bili nekoliko razočarani in jim ajda ni prinesla zaželjenih uspehov.

Vroč septembrski dnevi so bili kakor nalašč za hitrejšo zorenje sadja, zlasti raznega črnega grozdja, ki viši po bradlah ljubljanskih vrto in ob okoliških kmečkih in delavskih hišah. To grozdje je za dober mesec prej kot druga leta že dobro dozorelo in so pošamezne jagode izredno sladke. Polne so sladkorja.

Od smoli so se strnili nad Ljubljano in okolico gosti, deževni oblaki, ki so zakrili ves horizont. Že ponoči je začelo med močnim grmenjem deževati. Bili so v presledkih močni nalivi. Zjutraj okoli 5.30 je nastala le nekaj minut trajajoča ploha, pa tudi pozneje do 7 so bili kratki nalivi. Vse kaže, da je sedaj po hudi vročini nastopilo jesensko deževje.

Blizu smo se drugače jeseni, ko bo 21. t. m. začetek koledarske, toda 23. sept. ob 17.17 pa začetek astronomske jeseni v znamenju tehtnice.

Ivan Cankar: Kralj na Betajnovi. V soboto 19. t. m. ob 17.30 ponovi Drama Cankarjevega »Kralja na Betajnovi«. Delo prikazuje moralni boj med kmetstvom in bogatstvom, ki je šopiri in bogati zaradi krivice, ki jih je storil svojim sosedom, in med Maksom, ki ve za Kantorjeve prestopke zoper zakon. Opozorjamo na zelo nizke cene, od 10 lir navzdol.

Uprava Narodnega gledališča je razpisala abonma za sezono 1942-43. Prijave sprejemajo v veži Dramskega gledališča vsak dan od 10 do 12 in od 15 do 17. Lanskim abonmentom so rezervirani njihovi lanskis sedeži do 5 popoldne v soboto, 19. t. m. Naslednji dan bodo vsa razpoložljiva mesta še na razpolago novim zainteresentom. Uprava vabi k številnemu odzivu. Uprava je izdala poseben prospekt, ki je na razpolago pri vpisu abonmaj na veži Drame in pri dnevi blagajni v Operi. Prospekt je brezplačen.

Če piščanec podre skladovnico drv

Ljubljana, v septembru.

Da so ljudje podjetni, posebno kadar jim stiska sedi na vratu, je znana stvar. O ljudeh, o katerih nikoli ne bi mislili, da so kmetovalci ali rejci, izveš, da so imeli letos v najemu veliko njivo, da so pridno orali, sejali in zdaj tudi želi. O drugih spet izveš, da imajo doma lepo kunčnico s prav imenitnimi angoreci, da na domačem dvorišču rede toliko in toliko piščancev in petelinčkov. Posebno zajčereja je v zadnjih časih prišla do polne veljave in kdor le more redi na domačem vrtniku nekaj zajčkov. Vidi jih zaradi samega veselja, pa tudi zaradi mesa in kože.

V neki veliki mestni hiši pa se je dogodilo tole:

Tudi tam so si ljudje srednjega sloja zaželeli rediti te ali one vrste malih živalic. Uredili so si lepe, snažne kunčnice in kupili nekaj mladčev. Pridno so jih vodili potem na pašo, kar pred hišo, kjer so imeli z malimi četveronožci posebno mali pravo veselje. Nekateri, ki jim je kurje meso bolj pri srcu, so sklenili, da bodo dali valiti piščance. In tako so tudi storili. Piščančki so pokukali iz lupinice in komaj dva tedna jim je. Pa jim je neka hišna stranka, ki živi zelo sama zase in se skoraj za nikogar ne briga, takoj potem ko so izlezli iz lupine, že nagradila kar celo vrsto hudih dejanj. Najbolj »kosmatič« piščančkov delikt pa je bil ta, da je par, dva tedna starih piščančkov podrl skladovnico drv v njeni dvorani in da sploh te nežne stvarce delajo v hiši silno škodo in zelo kvarijo mestno poslopje. Častljiva gospa si je vzela, kljub svoji domači pre zaposlenosti, še toliko časa, da se je šla pritožiti na mestni stanovanjski urad, da vendar ne gre, da bi ji »orjaški« piščančki podirali kar skladovnice drv, pa, da jih bo morala potem venomer za njimi spet skladatai. Piščančki so zaenkrat zvedeli od svoje »dobrotnice« samo to, da jih je zatožila. Morala pa jih je oklevetati še mnogo hujše, saj je kmalu prišla na lice mesta kar cela komisija, da je ugotovila, koliko tisoč lir res znaša povzročena škoda, ki so jo napravili komaj izvaljeni piščančki. Nekaj zelo hudega so morali storiti tudi nežni zajčki, saj so uradni organi bili zelo strogi in vse kaže, da bodo morali priložnostni rejci zavili piščančkom vratove, pa tudi zajčkom bo po zaslugi dobre sosedje odklenalo. To se bo že moralo zgoditi, da bo imela vsaj častljiva gospa mir s svojimi drvmi. Pa še nekaj se ji lahko zgodi: da jo bodo »hvaležni« rejci povabili na kurjo obaro in ovrta zajčja bedra. Če nič drugega, pa so spoštovani gospo skromni rejci v tej hiši gotovo zelo hvaležni za njeno skrb okoli njihovih piščancev in zajčkov.

Športni drobiž

Med športnimi dogodki zadnje nedelje bi bilo omeniti tudi ljubljanskega, to je srečanje najboljših balinarjev iz Šiške in Rožne doline. Kar na dveh igriščih so se pomerili. Popoldne so nastopili pri Šlibarju v Šiški. Zmagali so boljši Rožnodolinci z rezultatom 2:3, popoldne so se pa pomerili na igrišču v Rožni dolini. Izbrali so si balinšče v gostilni Jeločnik. Tukaj s 4:0 so domačini spravili še lepšo zmago. Kar s 4:0 so odpravili svoje tekmece iz šiškega konca. Skupen rezultat je bil torej 7:2 za Rožnodolince. Prihodnjo nedeljo bodo pa nastopile »rezerve« obeh moštev. Šišenski rezervisti pravijo, da bodo oni v nedeljo oprali tako nečasten poraz svojih učiteljev. Rožnodolinci pa so tiho in čakajo. Bomo videli.

Nemški državni nogometni trener Herberger je zadnjo nedeljo zadnjič preizkusil svoje fante, preden se bodo pomerili v nedeljo s švedsko državno reprezentanco. Njegovi izbranci so imeli preteklo nedeljo oster trening in so si za nasprotnika izbrali nogometno reprezentanco Zgornje Šlezije. Državni reprezentativci so imeli igro ves čas v svojih rokah in so nasprotnika gladko porazili z rezultatom 14:1. Kaže, da je moštvo dobro vigrano in da bodo tudi v nedeljo vsi na svojem mestu. Pa tudi Švedi ne drže roke križem. Pridno trenirajo. Pričakovati je ogorčene borbe.

Preteklo nedeljo so se v Budimpešti srečali najboljši italijanski in madžarski kolešarji. To je bilo že osmo zaporedno srečanje med obema ekipama. Pri nedeljskem srečanju so zmagali Italijani in so pri končni oceni dobili 24 točk, dočim so jih Madžari nabrali 16.

Kot smo že objavili, so Zagrebčani premagali Berlinčane z rezultatom 4:1. Posamezni rezultati pa so bili tile: Pallada — Goepfert 5:7, 6:3, 6:1, 6:0; Mitit — Koch 6:2, 7:5, 5:7, 6:3; Pallada — Mitit — Koch — Eppler 7:5, 10:8, 1:6, 6:1; Pallada — Teuffel 6:0, 6:2, 7:5; Goepfert — Mitit 6:2, 7:5 in 6:3. Iz navedenega je razvidno, da je bil edino Goepfert uspešen proti Mititu in je tako priboril edino točko za berlinske mestne barve.

Razpust občinskega odbora v Starem trgu pri Ložu

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je uvidel potrebo razpustitve redne občinske uprave v Starem trgu pri Ložu ter imenovanje izrednega komisarja. Zato v smislu čl. 3 R. D. L. z dne 3. maja 1941-XIX. No 291 odloča:

Cl. 1. Redna uprava občine Stari trg pri Ložu je razpuščena.

Cl. 2. Imenovan je izredni komisar občine Ludvik Kržič.

Okrožni komisar v Logatcu naj izpolni ta ukaz.

Ljubljana, 25. avgusta 1942.

Visoki komisar: Emilio Grazioli.

Razpust občinskega odbora v Fari

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je uvidel potrebo razpustitve redne občinske uprave v Fari pri Kostelu ter imenovanje izrednega komisarja. Zato v smislu čl. 3 R. D. L. z dne 3. maja 1941-XIX. No. 291 odloča:

Cl. 1. Redna uprava občine Fara pri Kostelu je razpuščena.

Cl. 2. Imenovan je izredni komisar občine Butovc Matej.

Okrožni urad v Kočevju naj izpolni ta ukaz.

Ljubljana, 25. avgusta 1942.

Visoki komisar: Emilio Grazioli.

Ascoltate stesera alle ore 21.45 nel programma "B" della radio "La trasmis sione di dischi fonografici".
Poslušajte drevi ob 21.45 v rediskem sporedu "B" "Prenos fonografskih plošč".

C. E. T. R. A.

di musica sinfonica diretta dal simfonica glasba, dirigirana po M^o SERGIO FAILONI

RESPIGNI — antiche arie e danze per liuto — stari napevi in plesi za plunko (CB 20006)
BORODIN — nelle steppe dell'Asia centrale — schizzo sinfonico (CB 20300)
SIBELIUS — Finlandia - poema sinfonico - op 26 — Finska - simfončna pesnitev - op 26 (CB 20001)

S. S. van Dyne: ZAGONETNA SMRT

KRIMINALNI ROMAN

GOSPODA BENSONA

»Zelo mi je žal, da se te listine tičejo mene,« je začel; »loda ker gre za to, da se ugotovi resnica, se ne bom premišljal... Z mojimi... domačimi razmerami ni vse tako lepo, kot bi kdo morda mislil. Oče moje žene me ne more videti živega, čeprav se to morda čudno sliši. Hoče me pripraviti ob vse in mi dati le revno podporo. In tisto, česar mi neče dati, je vprav denar moje žene. Pred nekaj meseci sem porabil neko vsoto, deset tisoč dolarjev, če povem natančno, ki pa ni bila, kakor sem zvedel pozneje, namenjena meni. Ko je moj tast zvedel za mojo pomoč, sem bil prisiljen vrniti celo vsoto, če sem hotel izogniti sporu s svojo ženo, sporu, ki bi bila zaradi njega silno žalostna. In... poslušaj sem se na nakazilo Bensonovega imena. Pozneje pa sem mu razložil, kako stvari stoji, me razume, in sem mu dal tole menico s priloženo majhno izjavo v dokaz moje dobre volje... No, in to je vse, gospod Markham.

»Je bilo to vzrok vajinega prepira, ki sta ga imela prejšnji teden?«

»Kaj ste slišali za to maloprase? Res sva bila prišla nekoliko navzkriž glede... kako naj se izrazim?«

»Je Benson vztrajal pri tem, da je menico treba plačati, preden zapade?«

»To ravno ne.« Pyfte je postal zgovoren. »Prosim vas, gospod upravnik, da nikdar ne pripisujete tej majhni praksi prevelikega pomena. Zagotavljam Vam, da je to stvar, ki v sedanjem položaju res ne pride prav nič v poštev, pač pa je to čisto osebna in zasebna zadeva. Vendar pa priznam, da sem šel tisto noč, ko je bil Benson umorjen, k njemu na dom. Podal pa sem se tja vprav za namenom, da govorim z njim o nakazilu. Toda, kakor že veste, je bila v njegovi hiši tedaj že tema in sem zato odšel in noč prekrokal.« je končal Pyfte in se zaupno nasmehnil.

»Oprostite, gospod Pyfte,« se je oglašil Vance, »ali je gospod Benson sprejel menico, ne da bi zahteval kakšno jamstvo?«

»To se razume,« je odvrnil Pyfte skoro užaljeno. »Alvin in jaz sva bila, kakor sem Vam že povedal, zaupna prijatelja.«

»Lahko bi tudi kak prijatelj zahteval jamstvo za tako znatno vsoto. Kako je Benson vedel, da boste mogli plačati?«

»Rečem Vam lahko samo to, da je bil o tem prepričan,« je odgovoril Pyfte potrpežljivo.

Vance je še vedno dvomil.

»Vidi se, da se je zanesel na izjavo,

ki ste mu jo bili dali,« je dejal čez nekaj trenutkov.

Pyfte je privoščil Vanceju pogled, poln priznanja.

»Popolnoma pravilno ste doumeli položaj.«

Vance ni več posegel v razgovor, ki sicer tudi ni prinesel ničesar več novega, čeprav je Markham nadaljeval še cele pol ure z zasliševanjem. Pyfte se je ustavljal pri vsaki podrobnosti in se je, čeprav z vso obzirnostjo, branil, da bi kaj več povedal o tistem svojem prepriču z Bensonom, pač pa je trdno zagotavljal, da tisti preprič nima ničesar opraviti z umorom. Slednjič so mu dovolili, da je odšel.

»Nobene stvari ni povedal, kar bi nam lahko kaj služilo,« je pripomnil Markham. »Že sem bil skoro prepričan, da tista finančna kolobarija, če se izrazim tako kot Heath, res ni prav nič važna.

»Ti boš vedno ostal isti nepopoljšljivi preprostež,« se je pritožil nad njim Vance. »Pyfte ti je položil prav sedaj prvo obremenilno okoliščino na dan, ti pa praviš, da ni povedal ničesar, kar bi nam moglo kaj koristiti...! Dobro me poslušaj. To, kar je Pyfte pripovedoval o tistih deset tisoč dolarjih, je prav gotovo res: on si je prilastil to vsoto, da bi jo pa vrnil, je na nakazilo ponaredil Bensonov podpis. Toda, niti v sanjah mi ne pride na misel, da ne bi bilo poleg pismene izjave še kakšnega jamstva. Prijatelj gor, prijatelj dol, Alvin Benson ni bil takšne vrste človek, da bi posodil komu tako znatno vsoto, kakor je bila ta, kar tako brez

vsakega jamstva. Njemu je bilo na tem, da dobi denar nazaj in nič drugega. Zato sem se tudi vmešal v pogovor in prosil za pojasnilo glede jamstva. Pyfte je seveda zanikal. Ko pa le nisem odnehal in hotel na vsak način, naj mi pove, kako je mogel vendar Benson zaupati, da bo dobil denar nazaj, je začel čevkati vse mogoče stvari. Iz tega se je videlo, da ima za bregom še marsikaj drugega, česar pa ni hotel povedati. Ko pa sem mu dejal da bi zadostovala že sama napisana izjava, s čemer bi bilo mogoče razložiti Bensonovo zaupanje, se mu niti ni zdelo vredno, da bi to potrdil.

»Dobro pa kaj sklepate iz tega?« je vprašal Markham nestrpno.

»Toda, za božjo voljo, ali se še nisi prepričal, da mora biti poleg tistih petih oseb še kakšna druga? Da mora biti nekdo, ki je v zvezi s tistim jamstvom? Mora biti in tudi je tako, drugače bi nam bil Pyfte gotovo povedal kaj več podrobnega o tistem prepriču z Bensonom. Če je hotel odstraniti sum s sebe, ni mogel ravnati drugače. Ker pa ni vedel, da je njegov položaj tako resen, se je branil povedati natančno, kaj se je tisti dan godilo v Bensonovem uradu med njim in Bensonom. Pyfte, to ti povem, skriva nekoč, toda tisti človek gotovo ni oseba iz kakšnega viteškega romana. Sprašujem se: kakaj tako dela?«

Nastopil se je nazaj v svojem naslonjaču ter se zadržal v strop.

»Posvetilo se mi je nekaj duhovitega,« je spregovoril čez nekaj časa, »čim bomo rešili vprašanje tistega jamstva,

bomo imeli v rokah tudi že zločinca samega.«

V tem hipu je zazvonil telefon. Neko obudovanje in zadovoljstvo se je bralo Markhamu na obrazu, ko je poslušal glas v telefonu. Nekdo ga je prosil za sestanek ob pol šestih popoldne. Markham je privolil in nato odločil slušalko, se smejal, zmajeval z glavo, se ozrl na Vanceja ter dejal:

»Tvoje prerokbe, ki temelje na skrivnostih frenologije, so se uresničile. Gospodična Hoffmanova je klicala telefonično od nekdaj znanj, ne iz urada. Pravi, da bi mi rada, strog zaupno seveda, povedala še marsikaj novega. Prišla bo sem ob pol šestih.«

Vance se ni zmenil za to in dejal:

»Kaj misliš sem si, da bo telefoničala takrat, ko je čas malice.«

Markham ga je ošvrknil z običajno strogim pogledom in pripomnil:

»Okrog naju se je nabralo marsikaj zelo čudnega.«

»Prav res. Celo bolj čudnega, kakor bi si mogel človek misliti,« je odvrnil Vance mirno.

Približno čez četrt ure se je Markham hotel pogovoriti z njim še o nečem, toda Vance se je nenadoma zadel nesposoben, da bi povedal Markhamu še kaj drugega razen samih neumnosti.

Slednjič je Markham ves jezen pripomnil:

»Eno misel bom moral opustiti, ali to, da se res tudi ti zanimaš za Bensonov umor, ali pa, da si prerok.«

Pavliha – junak naših ročnih lutk

Izšla je zanimiva knjiga o lutkah, zlasti o ročnih

Ljubljana, septembra.

Na našem književnem trgu se je te dni pojavila sovjetstvena knjiga, kakršne slične dosedaj še nismo imeli in ki bo nedvomno vzbudila zanimanje marsikoga. Je »Pavliha. Knjiga o ročnih lutkah«. Spisal jo je znani naš lutkar, pisatelj prof. Miklavž Kuret. Knjiga sama je spisana in vsebinsko sestavljena že tako spretno in odlično, da ne bo vzbudila samo pozornosti pravega lutkarja, temveč tudi slehernega izobraženca, ker ima knjiga poleg svoje praktične strani tudi estetsko, literarno. Knjigo, ki je izšla pri Mladinski založbi v Ljubljani, je pisatelj posvetil ga akademskemu slikarju Milanu Klemenčiču, prvemu slovenskemu lutkarju.

Knjiga se prične z ljubeznivim kramljanjem v obliki razgovora pisatelja s Pavliho. Iz tega razgovora vidimo, kako je ta knjiga nastala, oziroma bolje povedano, čemu je bila potrebna. Pavliha modro pravi: »Saj to je moj Pavliha, Pavliha, Pavliha, Pavliha! Saj mislim nate in na vas vse, ampak...«

Pavliha pa odgovarja: »Kaj, ampak? Ljudje so potrebni burk, ti pa me imaš v skrinji za pregleč in v zopet: »Med ljudi bi rad. Pavliha ni ustvarjen za v skrinjo...«

In tako je nastala pričujoča knjižica, ki hoče ponesti Pavliho med vse velike in male slovenske otroke.

Pavliha, to je novo ime za našega znanca Gašperčka, ki je v sorodu z nemškim Kasperlom. Pavliha je slovenski šalivček, ki se je šalil po svetu, sedaj pa ga je Kuret postavil na lutkovni oder. Ko je prišel Fran Levstik pred dobrimi sedemdesetimi leti na Dunaj izdajati šaljiv list »Pavliha«, mu je v usta položil značilne verze kot Pavlihov pozdrav, ki je bil tudi program tega lista. Ta pozdrav je sedaj uporabil in ga ponatisnil tudi Kuret in tako je program neke velikega, političnega satirika Pavlihe postal program tudi novega malega Pavlihe, ki nastopa, oziroma je nastopal kot ročna lutka in kot takega ga pošilja sedaj pisatelj v svet. Klemenčičev Gašperček pa je bil vsečaka lutka ter različno pisatelj tudi lepo razložil takoj v prvem delu. Ročna lutka je podobna ročavičev s samo tremi prsti. To natakemo na roko. V ročavičev prst, do palec, kazalec in sredinec. Lutkovno glavo natakneš na kazalec. V en ročavičev palec, v drugega pa sredinec. Pomigaj malo z vsemi tremi prsti. Lutka živi!

Vsečaka lutka (marioneta) je mnogo umetneje izdelana. Vsi udje so gibljivi, vsak del uda je navezan na nitko in vse nitke so speljane na je navezan na nitko in vse nitke so speljane na držaj. Ročna lutka, pravi znameniti češki lutkar dr. Jindřich Veselý (1885–1939), je prostak, medtem ko predstavljajo vsečake lutke gospodo v lutkovnem svetu. Ročne lutke so torej preproste.

Pisatelj razloži prav zanimivo zgodovino ročnih lutk, ki je prav tako kos kulturne zgodovine. Pojavile so se prvič konec 16. stoletja v Italiji. Prvi je z njimi igral neki Burattino, po katerem so lutke ohranile svoje ime. Glavni burkež med lutkami je bil Pulcinella, ki je bil tudi živi dnevnik svoje dobe. Iz Italije so prišle ročne lutke v Francijo. Pojavile so se v 17. stoletju v Nemčiji, v Angliji, na Češkem, v ostalih deželah srednje Evrope pa so se ročne lutke pojavile v 18. stoletju.

Kdaj so se pojavile na Slovenskem, ni znano. Morda so že l. 1670 jezuitski šolarji igrali z ročnimi lutkami. Na Dravskem polju je še ohranjena stara kmečka šala za ženitovanje, ki jo igrajo z ročnimi lutkami ter je ta šala prastara. Prve vsečake lutke je podaril Slovence akademski slikar ... Klemenčič, ki je z njimi nastopil prvič l. 1910 v Sturjah, marionetno gledališče v Ljubljani pa je imel v letih 1920 do 1924 ter leta 1927, 1928 in 1929. Burkeža je krstil za Gašperčka. Niko Kuret je v jeseni 1939 uvedel slovenski izraz Pavliha v radiu in pozneje na lutkovnem oderu.

Niko Kuret je bil sploh prvi, ki je pri nas uvedel ročne lutke, namreč l. 1934 v Kranju. L. 1940 pa je ustanovil takšno gledališče v Ljubljani. Dve sorodni družini sta nastali l. 1940 v Mariboru, kjer sta ju vodila prof. Emil Smasek, drugo pa France Rupnik. Tip Pavlihe je bil v obeh gledališčih isti, kakor v Kuretovem, namreč osnutek inž. arh. Ivana Pengova.

Kuret poudarja: »Lutkarsko polje je pri nas še malo zoro. Zanimanje bi še bilo, a tehnični težav se vsakdo boji.« Ta knjiga ima namen, naj prežene sleherni strah in zadnji pomislek. »Naj se pojavi naš slovenski Pavliha povsod tam,

kjer je kaj otrok, doma in v šoli. A ne pozabimo gesla, ki ga je zapisal veliki češki lutkar, prof. Jindřich Veselý: »Ne vzgajamo lutk, ampak z lutkami!«

Dvoje obsežnih in nazorno podanih poglavij je posvečenih v knjigi izdelavi ročnih lutk, odra in pritliklin in igranju z ročnimi lutkami. Izdevalce in »režiser« lutkovnega odra dobi notri prav vse nasvete, kar jih potrebuje, da si na enostaven način ustvari lutkovno gledališče, kar je še posebno važno, z malimi stroški, s primitivnimi, preprostimi sredstvi, toda prav učinkovito.

V sklepu k tem nasvetom poudarja Kuret: »Lutkarjevc je lahko mnogo, lutkarjev bo vedno malo. Le prerado se namreč zgodi, da vidi lutkar v vsem svojem delu bolj igranje in zabavo, kakor pa resno delo. Da dosežeš s svojimi lutkami resničen uspeh, je treba dela, mnogokrat trdega dela. Slabega igranja je takoj preveč, dobrega pa vedno premalo!«

Knjiga vsebuje tudi tri ljubke igrice, ki pripravijo človeku že užitek, ako jih bere, mladini pa bodo povzročile veliko pristnega veselja, ko jih bo videla in slišala igrane z lutkami.

Knjigi je dodano še poglavje o »krompirjevem gledališču«, kjer namreč nastopajo lutke iz krompirja. Pisatelj še poudarja, da se pri tem krompir prav nič ne pokvari ter se da takoj po igri uporabiti v kuhinji. Knjiga vsebuje tudi igrice za krompirjevo gledališče.

Knjiga vsebuje 7 ilustracij, vmes nekaj posrečenih fotografij, po večini pa črtežev, ki ilustrirajo nasvete pri izdelavi in igri lutk. Okusno zunanjo opremo je napravil arh. Vlado Gajšek.

Tako smo dobili zelo pomembno delo o ročnih lutkah, ki bo nedvomno pospešilo razvoj lutkarske umetnosti – in to je nedvomno prav tako umetnost, kakor drugo – pri nas. Knjigo toplo priporočamo. Dobi se pri Mladinski založbi v Ljubljani ter velja broširana 16 lir, v platno vezana pa 22 lir. C. K.

Seznam davčnih osnov za branjerje od črke L do Ž bodo razgrnjeni do 1. oktobra t. l. za trgovine z manufakturo in konfekcijo, trgovin in za krzmarje bodo pa razgrnjeni do 2. oktobra t. l. med uradnimi urami na magistratu v vratarjevi sobi, v prilici, soba števil. 2.

Gorjup Tine, akad. slikar, ima v nedeljo, 20. septembra ob 11 dopoldne otvoritev razstave svojih slik v Jakopičevem paviljonu. Vljudo ste vabljeni na to njegovo prvo samostojno razstavo. Vabil ne bodo razpošiljali.

Razdeljevanje in izpolnjevanje formularjev za prijavo kuriva

Ljubljana, 15. septembra.

V soboto 12. t. m. je pričela mestna občina razdeljevati posebne obrazce za kurivo v smislu novih uredb za ureditev proizvodnje, trgovine in porabe rudniškega kuriva, drv in lesnega oglja, ki sta izšli v 70. številki »Službenega lista« dne 2. septembra. Te obrazce bodo dostavljali izročili hišnemu lastniku, hišnemu upravitelju oziroma hišnemu, ki jih mora takoj dostaviti vsem družinskim glavarjem, poslovojem trgovinskih oziroma gostinskih obratov, upravitnikom zasebnih ali javnih uradov, upraviteljem ustanov in sploh vsakomur, ki je v hiši neposreden najemnik takih prostorov, ki potrebujejo kurivo bodisi za kuho ali za ogrevanje. Za podnajemnike bo napravil prijavo stanodajalec obenem z lastno prijavo. Vsak najemnik takih prostorov bo moral izpolniti dve tiskovini. Zlasti opozarjamo, da morajo oddati prijavo tudi oni, ki imajo že dosti kuriva. Pred izpolnitvijo prijave naj vsak točno prebere navodila, ki so na obrazcu. Prijavni obrazci naj se ne mažejo, naj se ne pripogibajo, ker bodo služili kot kartoteka. Posebej tudi opozarjamo, da je treba vse prijave izpolniti v metriskih stotih (g), t. j. 100 kg. Vsi najemniki prostorov naj te tiskovine takoj izpolnijo in naj jih vrnejo hišnemu gospodarju, upravitelju oziroma hišnemu, kamor bodo prišli ponje dostavljali, če dostavljali ne bodo dobili pri hišnem gospodarju ozir. upravitelju vseh formularjev.

ALI MISLITE NA DOLGE ZIMSKÉ VEČERE?

„Plazaj v družino!“

Ta klic je vedno pogostejši. Za poživitev družinskega življenja bo povsod dobrodošlo delo VESELJA DOM, ki prinaša izbor iger in razvedril (čarovnij, ugank itd.) za vsako priliko v družini. Pri gradivu, ki ga nudi, je upoštevano predvsem slovensko narodno blago, a sprejetega je tudi mnogo dobrega od drugod. Ta knjiga, ki je zaenkrat edina te vrste na našem knjižnem trgu, bo v vsaki naši družini za staro in mlado nepogrešljiva. Izšla bo v slovenščini knjižnici v novembru t. l. — Ne zamudite niti dneva, ampak takoj naročite »Slovenčino knjižnico«. Vsaka knjiga bo za naročnike le po 6 Lir. V prodaji na drobno bodo knjige dražje.

Ali bo Gundar Haegg zmogel še več?

Potem ko je Gundar Haegg postavil v Stockholmu pred nedavnim nov svetovni rekord na progi 3000 m s časom 8:01,2, so se začeli športni strokovnjaki spet spraševati, ali bo v bodoče sploh še mogoče izboljšati ta Haeggov rekord. Če gremo 20 let nazaj, bomo našli na prav isto vprašanje. Tedaj je namreč famozni Nurni popravil dotodanji rekord Amerikanca Joa Raya na isti progi od 8:31,4 na 8:28,5. Že tedaj so se športni strokovnjaki spraševali, če bo mogoče Nurmijev rekord še izboljšati. 20 let je komaj preteklo, pa je prišel na vrsto Gundar Haegg, ki mu je uspelo Nurmijev rekord izboljšati kar za celih 27,3 sekunde. Veličina tega rekorda je jasno razvidna tudi, če pogledamo doseženi rekord po točkovanju v deseterboju. Po tem točkovanju je dozdaj sedel na prvem mestu Rudolf Harbig, s svojim svetovnim rekordom na 800 m in s časom 1:46,6. Po tem točkovanju je dobil Harbig 1164 točk. Gundar Haegg pa je s svojim novim rekordom presegel vsa pričakovanja. Celotni sestavljeni tabel po točkah je spravil v zadrego, saj v svojih tabelah niso nikdar predvidevali, da bi kdo mogel doseči tako imeniten rezultat in ta čas sploh niso točkovali. Po točkovanju, ki so ga morali šele zdaj nadoknaditi, je Gundar Haegg dosegel nič manj kot 1195 točk. Tabele za deseterboj pa so sestavljene le do 1150 točk. Ali bo zmogel Haegg še več kot je dozdaj dosegel. To je vprašanje bodočnosti. Kaj zmore človek-sportnik, je razvidno tudi iz Haeggovih nekdajšnjih rekordov, ko jih je v borih 59 dneh postavil oziroma popravil kar sedem ali se vsaj približal najboljšim. Naj jih navedemo: 800 m 1:52,8, 1500 m 3:45,8, 2000 m 5:11,8, 1 milja 4:06,2, 3000 m 8:01,2, 2 milji 8:47,8 in 5000 m 14:38,2.

Ljubljana

Koledar

Danes, sredo 16. septembra: Kv. Ljudm
Četrtek, 17. septembra: Lambert.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa c. 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; m. Ustar, Selenburgova ul. 7.

Pobotni urad za trajanje in dolgotrajne nemških izseljencev se je preselil v Gregorčičev ulico 27-ll. (Trgovski dom).

Vojni invalidi kolezarji. Vojni invalidi kolezarji naj se zaradi podatkov zgledajo v četrtek od 11 do 12 dopoldne v pisarni udruženja, Komenskega ulica. Vsak naj si napiše ev. štev. koleša in štev. knjižice. Na poznejše prijave se ne bo moglo ozirati.

Vsa kulturna srčiča, zlasti ona, ki stalno goje opero, so letos proslavila 150 letnico rojstva enega največjih in najpomembnejših opernih skladateljev Gioacchina Rossinija. V ta krog stopa tudi Ljubljana, ki že desetletje uživa lepoto Rossinijev glasbe. V našem opernem gledališču bo prihodnje dni, to je od 21. do 25. t. m. Rossinijev teden. Na sporedu tega tedna so: simfonični koncert v ponedeljek, dne 21. sept., ki ga bo vodil dirigent Drago Marijo Šijanec, izvajal pa pomnoženi operni orkester in trikratna uprizoritev najboljših Rossinijevih oper »Seviljski brivci«. Predprodaja vetopni pri dnevnih blagajni v Operi.

Ravnateljstvo državne klasične gimnazije sporoča: Po odloku Vis komisariata IV. št. 5330 iz dne 14. septembra t. l. obsega popravnih izpit iz italijanščine pismeni in usni izpit. Razpored pismenih izpitov je nabit v veži uršulinske meščanske šole in si ga naj prizadeji zanesljivo pravočasno ogledajo. — Ravnateljstvo.

Solski zbor Glasbene Matice bo imel svojo prvo vajo danes ob pol 6 popoldne v Hubadov pevski dvorani. Na tej vaji se bo predvsem spoznamo določilo, katere dni se bodo vršile vaji in takoj nato začelo z vajami in zborovim petjem Vodstvo Solskega zbora je v rokah ravnatelja Poliča. Pristop in pouk je brezplačen. Vabimo vse, ki imajo dober glas in vztrajnost za resno študij, da se prijavijo.

Ljubljansko gledališče

Drama

Sobota, 19. sept. ob 17.30: »Kralj na Betajnovi« Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.
Nedelja, 20. sept. ob 14: »Poročno darilo«. Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.
Ob 17.30: »Kovarnstvo in ljubezen«. Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.

Opera

Četrtek, 17. sept., ob 17: »Boccaccio« Izven. Cene od 18 Lir navzdol.
Nedelja, 20. sept. ob 16: »Sveti Anton, vseh ljubljenskih patronov«. Izven. Znižane cene od 18 Lir navzdol.

EIAR – Radio Ljubljana

Četrtek, 17. sept. 1942-XX. 7.30 Lahka glasba — 8 Napoved časa. Poročila v italijanščini. 12.20 Ploče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Koncert terceta Dobrček — 13 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slov. 13.25 Izmenjalni koncert z Nemčijo — 14 Poročila v italijanščini — 14.15 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. Glasba za godalni orkester — 14.45 Poročila v slov. 17.15 Koncert violinista Karla Rupla in pianista Bojana Adamiča — 19.30 Poročila v slovenščini. 19.45 Simfonična glasba — 20 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Vojaške pesmi — 20.45 Koncert violinista Alberta Dermelja (pri klavirju Marjan Lipovšek) — 21.10 Predavanje v slovenščini — 21.20 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec, sodeluje sopranistka Sonja Ivančič. Pesmi in napevi — 21.55 Koncert Tria Emona — 22.15 Orkester pesmi, vodi dirigent Angelini — 22.45 Poročila v italijanščini.

MICRO
IL CAMBIO PER BICICLETTE PIU' PICCOLO
E PIU' LEGGERO DEL MONDO
NAJMANJSE IN NAJLAZJE PRETIKALO ZA
KOLESA KAR JIH JE
MARIO RODA - FIORENZUOLA D'ARDA - (PIACENZA)

V. HEISER

97

Zdravnik gre križem sveta

V takih krajih so lahko zmeraj tetanusove klice na preži; zato se danes že skoraj vsi strinjajo z navado, da je treba ponesrečenca, ki je dobil ranjo v bližini hlevov, poprej vzbrižniti zdravilo zoper tetanus. A jaz sem vedel, da serum, ki ga imajo v mestu, povzroča hude reakcije; za zdaj pa ni bilo drugega pri roki.

Bil sem v hudi zadržki in umaknil sem se, da bi premislil, kaj bi ukrenil. Če bo princ umrl za tetanusom, mi bo ves svet očital in obsojal, ker mi nisem vzbrižnil seruma proti tej bolezni. Če bi mu pa dal serum, pa bi zaradi tega umrl, se bo zame prav tako slabo izteklo. Največja vrednost, ki jo je imelo britsko cesarstvo, je bilo zaupano mojemu zdravljenju; v nekem oziru je bilo njegovo življenje v mojih rokah.

Sam sem se odpravil v bolnišnico po serum, kjer so mi dali nekoliko dvomno zagotovilo, da je dober. Ker sem upal, da bo bolje tako, sem zapovedal, naj mu ga vzbrižnejo. Takoj smo kralju Juriju V. poslali brzojavko, po kateri smo mu izbrpno poročali, da rana ni huda in da princ upa, da bo naslednjega dne lahko že opravil

ves določeni spored. Podobno poročilo smo poslali tudi predsedniku Hardingu.

Naslednjega dne se je princ že lahko udeležil kosila v Malacananu. Spoznal sem, da je res bil — kar so že tolikokrat o njem trdili — očarljiv princ. Vrh tega pa je bil presenetljivo dobro podkovani v vseh vprašanih svojega cesarstva. Bil je zelo resen, tehtno je presojal svetovne dogodke in bil dobro poučen o osebah in krajih. Imel je izredno dober spomin za vse svoje dogodivščine v Franciji in za vse, kar je na svojih dolgih potovanjih po cesarstvu naučil.

Tega večera je tudi princ priredil večerjo na »Renownu«, na katerem je moral biti tudi sam navzoč. Čeprav je zanj napočila ura, ko se pojavljajo znaki, da se telo bori proti strupu, je brez vidnih nevarnosti zavzel častno mesto za mizo. Opazil sem, da se je ves čas skrivaj praskal in zaslutil, kaj se mu je pripetilo.

Komaj je bila večerja pri kraju, sem se mu približal in ga s strokovnim glasom vprašal: — »Kako se počutite?«

V šali me je s komolcem prav

močno dregnil med rebra.

»Saj dobro veste, da se zelo slabo počutim. Preteklo noč sploh nisem zatisnil očesa. Poglejte!«

Videl sem, da je dobil koprivnico, najlepši primer take srbečice, kar sem jih kdaj videl. Na srečo vbrizg ni imel hujših posledic.

Da je bil princ hudo vnet za ples, je bilo znano vsemu svetu. Poznavalec pa je bilo tudi znano, da je rad izmenoma plesal zdaj s plavaloso, zdaj s črnolaso; nobena plesalka ni smela biti večja od njega, razen če ni bila slučajno gostiteljica. Njegov izbor je bil na pogled brez premišljene namere, v resnici pa je bilo že vse vnaprej določeno. Dal si je na tihem označiti najboljšo plesalko, nato pa jih je drugo za drugo prosil, naj z njim zaplešejo. Plesalke pa so kar žarele od veselja ob radostni misli, da jih je izbral iz cele vrste drugih lepotic.

Princu je bilo zelo nerodno, da so delali takoli hrupa za vsak njegov korak. Trpeli so mučnjo, ko so ga gledale, kako je večkrat skušal, da bi mogel živeti čisto zasebno in nepoznan. Pravilo so, da je pri teh poskusih dosegel najlepši uspeh na Japonskem, kjer mnogo pazijo na molččnost in tajnost. Japonci so sklenili, da mu bodo nudili zabave brez oddiha. Ko se je pekoč vrnil z nekega slavlja, so ga z uradnim spremstvom peljali v njegove salone. Na hodniku se je

oprostil japonskemu generalu, ki ga je moral povsod spremljati ter izginil v svojo sobo. Potem pa je nenadoma smuknil skozi okno v svoj Rolls Royce — avtomobil in njegov voznik sta bila že navajena na take pustolovske poebe — ki je ravno prav počasi vozil mimo njegove sobe.

Ko sta se peljala mimo straže, se je princ v vozilu sklonil, da ga ni mogel nihče videti. Kmalu nato pa se je preoblekel v potniško obleko, ki jo je imel že pripravljeno v avtomobilu. Nekaj trenutkov zatem pa je zapustil avtomobil ter se spravil na japonski koleselj.

General, ki ga je v predsobi čakal, se je že nekoliko naveličal, potem pa se je jel vznemirjati ter raziskovati. Brž ko se je raznesla novica, da je princ izginil, je bilo vse preplašeno in razburjeno.

Japonci se radi ponašajo, da že po nekaj urah lahko izsledijo slehernega tujca, a vendar se jim ni posrečilo, da bi iztaknili eno najbolj znanih oseb na svetu. Princ je presledil z enega koleslja na drugega; potikal se je sem pa tja, hodel po raznih prodajalnicah in ko se je utrudil se je vrnil v palačo. Docela ravnodušen je stopal mimo razgrajajočih in vznemirjenih stražnikov in detektivov.

Med njegovim bivanjem v Manili sva s princem često igrala tenis. Kar je zaslužil, da nisem naprezal vseh moči, je bil hudo nejevoljen, a

to se je pripetilo le enkrat ali dvakrat. Mrzil je glas trobente ali vzklikanje, s katerim so ga pozdravljali, kadar koli se je kje prikazal.

»Poglej tole!« mi je dejal. »Jaz sem vendar samo igralec tenisa!« Čeprav se je princ znal s presenetljivo naglico prilagoditi vsakemu položaju, ki ga je ta ali oni trenutek v javnosti ravno zahteval, je bil v bistvu preprosta osebnost.

Plehek razgovore je znal z resno besedo okreniti v drugo smer, kakor tedaj, ko je dejal — in s tem samega sebe obtoževal — da je v svojem življenju le malo dosegel, kar bi bilo kaj vredno, razen da je postal vzor vsem tistim moškim, ki bi radi vedeli, kako naj se moški lepo obnese. Grozna nerodnost moških oblačil, ki so jih zahtevali sege na Vzhodu, mu je delala hude preglavice. Komaj je preplul Šueški prekop, ni hotel več nositi telovnika in namesto vročega »smokinga« se je oblekel v lahko in udobno belo jopico.

»Toliko potuje po Vzhodu,« mi je dejal, »zakaj pa ne bi uvedli mode, da bi ljudje nosili bele jopice?«

»Bojim se, da bi moj vpliv ostal brez uspeha,« sem odgovoril z namnehom.

»Jaz pa mislim, da bi bilo ravno

Kavkaška črnomska riviera

Ni to samo bogati, 600 km dolg vrt in vinograd, pač pa tudi obala, kjer se edino lahko še skriva sovjetska črnomska mornarica

Od izliva reke Kuban, ki so jo vojna poročila z južnega odseka vzhodnega bojišča zadnje čase tolikokrat omenjala, pa do jugovzhodnega konca Črnega morja, se vleče zahodna obala kavkaške ozime. Ni tako kratka, kakor si jo navadno predstavljamo, ko imamo pred seboj zemljevid kavkaške dežele, saj

meri celih 600 km

torej približno toliko, kolikor znaša razdalja od Ljubljane do Belgrada. Kljub tej svoji precejšnji dolžini pa ima razmeroma zelo malo dobrih pristanišč. V gospodarskem oziru je pomembnejši komaj kakšnih pet, šest.

Na ozkem prostoru med kavkaškimi gorami ali vsaj predhribjem ter črnomoško obalo prebivalstvo tudi ni preveč gosto naseljeno. Ob obali pogosto divjajo tudi morski viharji, ki jih povzroča veter od severozahoda. Poleg večjih izvoznih pristanišč je ob tej kavkaški rivieri komaj še kakih deset manjših krajev, ki bi prišli za plovo ob črnomoški obali v pošte. V njih žive po veliki večini le ribiči s svojimi družinami ter tujci, ki so prišli tja-kaj na letovišče. Tujcev je v teh krajih precej zlasti spomladi, ko je sadno drevje v divnem cvetju, pa tudi v jeseni, ko listje rumeni in ko je po vinogradih, kjer pridelujejo slovita kavkaška vina, trgatve.

Eno najbolj priljubljenih kavkaških obmoških letoviških in zdraviliških krajev je

Anapa

ne daleč od izliva reke Kuban. Vse okrog tega mesta so sami sadovnjaki in vinogradi. Anapa slovi zaradi svojega krasnega poletnega vremena in je zato v poletnih mesecih tu, seveda v mirnih časih, mnogo tujcev. Njegova zgodovina je zelo pisana. Leta 1781. so zgradili tu Turki obmojno trdnjavo, ki so jo v treh turško-krimskih vojnah Rusi trikrat zavzeli ter postali končnoveljavno njeni gospodarji leta 1829. V krimski vojni so leta 1855. utrdbe tega mesta razdejali, ker mesta niso mogli več držati.

Južno od kavkaškega gorskega hrba je kopališko mesto

Soči

ki je sprito svojega milega podnebja spomladi in jeseni zelo priljubljen letoviški kraj. Precejšnjega pomena je to pristaniško mesto tudi zaradi izvoza tobaka. Mesto ni veliko in ima komaj kakšnih 10.000 prebivalcev.

Glavno vlogo v gospodarskem življenju igra tobak tudi v nadaljnjem pristaniškem mestu

Suchum

s svojimi 37.000 prebivalci. Vse okrog mesta so obširni tobakiški nasadi. Suchum leži v zalivu, ki ga od severne strani lepo varujejo hribi in nudi zaradi velikih sadovnjakov, od katerih je obdan, zelo prijazno zunanje lice. Obenem je to tudi glavno mesto samostojne sovjetske re-

publike Abhazije ter potemtakem politično pripada že k tako imenovani Transkavkaziji.

Ob severozahodnem koncu kavkaškega gorskega hrba leži v velikem zalivu važno pristaniško mesto

Novorosijsk

najvažnejši kraj v severnem kavkaškem črnomoškem področju. V pristanišču je prostora za dvajset velikih oceanskih parnikov. Ob pristaniških pomolih so velika skladišča za žito, med katerimi je eno največjih na svetu. Novorosijsk je predvsem izvozno pristanišče za ciskavkaško žito ter za petrolej, ki ga črpajo v Majkopu in Groznom ter ga po petrolejskih vodih pretakajo v Novorosijsk, kjer ga potem čistijo. V Novorosijsku pa nimajo samo petrolejskih čistilnic, pač pa tudi ogromna skladišča za petrolej, v katerih je prostora za najmanj 60.000 ton tega tekočega zemeljskega zaklada. Mesto je bilo ustanovljeno leta 1838. na kraju, kjer je nekoč stala turška obmojna trdnjava Sudčuk-Kale, ki so jo Rusi leta 1812. razdejali. Še leta 1866. je bila to še samo majhna vas s komaj 500 prebivalci. Danes pa Novorosijsk šteje že nad 100.000 ljudi. Ker so Rusi tu zgradili tudi vojno pristanišče, so mu zadnje čase pripisovali še toliko večji pomen. Zato j brez dvoma Ruse z izgubo tega pristanišča zadel nov hud udarec, ki po padcu Sebastopola pomeni zanje pravo katastrofo.

Približno sto kilometrov jugovzhodno od Novorosijska leži važno pristaniško mesto

Tuapse

odkoder Rusi izvažajo mnogo petroleja, oziroma so ga izvažali, dokler so bili majkopski petrolejski vrelci v njihovih rokah. Tudi to mesto so v zadnjem času nemški strmoglavci že večkrat napadli. Z Majkopom je povezano s 85 km dolgim petrolejskim vodom. Poleg tega je to pristaniško mesto pomembno tudi za železniški promet, kajti skozi Tuapse gre železniška proga, ki se pri Armaviru odcepi od proge Rostov-Baku, ter teče nato dalje ob črnomoški kavkaški obali skoraj do Batuma in zavije proti vzhodu v Transkavkazijo proti Tiflisu in dalje proti Bakuju ob Kaspiškem morju. Tuapse ima 35.000 prebivalcev in je tudi zelo priljubljeno morsko kopališče. V njegovi okolici pridelajo mnogo sadja in vina, saj je tam vse v samih sadovnjakih in vinogradih.

Velike gospodarske važnosti je dalje pristaniško mesto

Poti

Leta 1578. so Turki na tem kraju zgradili trdnjavo, ki so jo Rusi zavzeli prvič leta 1809., drugič leta 1828., naslednje leto pa so jo Turki končnoveljavno odstopili Rusom. V najnovšem času je dobilo to mesto še prav poseben pomen zaradi tega, ker so odtod izvažali velike količine manganove rude, v glavnem v Ukrajino, kjer so z njo zalagali ukrajinsko industrijo. Največ manganove rude so pošiljali v Poti iz Caturija v Georgiji, kjer so največji manganovski rudniki na svetu sploh. Tamkajšnje zemeljske zaloge mangana cenijo 100 do 150 milijonov ton. Letna proizvodnja pa znaša okrog 750.000 ton.

To majhno pristaniško mesto Poti ob izlivu reke Rion se je v starodavnih časih imenovalo Phasis po istoimenski reki in je bilo glavno mesto dežele Kolhide, na katero je navezana pravljica o Argonavtih.

Daleč najpomembnejše kavkaško pristanišče pa je

Batum

na skrajnem jugovzhodnem koncu Črnega morja. Mesto leži v slikovitem zalivu. Do leta 1878. je bilo mesto v turških rokah. Danes je to glavno mesto samostojne sovjetske republike Abhazistan, v kateri ima veliko večino turško prebivalstvo. Batum ima 70.000 prebivalcev. Podnebje je tu zelo milo. Zelo bujno je razvito tropsko rastlinstvo. Daleč naokrog se razprostirajo širni vinogradi in sadovnjaki. Zelo elovi tudi izredno bogato urejeni botanični vrt. V Batumu se končuje transkavkaška železnica, poleg tega pa tudi 800 km dolg petrolejski vod, ki je speljan semkaj od Bakuja. Pristanišče ima svoj poseben pomen zlasti za-

radi petroleja, ki so ga odtod še do pred nedavnim mnogo izvažali v razna ruska industrijska mesta v Ukrajini in drugod ob črnomoški obali. Preden pa petrolej natovorijo na ladje, ga prej očistijo v batumskih čistilnicah. Po zadnjih podatkih, ki so jih dobili nemški časopisi na razpolago, so samo v Batumu očistili vsako leto približno 2,5 milijona ton petroleja. Iz Batuma pa izvažajo v druge kraje tudi precej manganove rude.

Še zadnje skrivališče ruske črnomske mornarice

Iz vsega tega se vidi, da ta kos sovjetske črnomske obale, ta »kavkaška riviera« ni tako brez pomena, kakor bi morda kdo mislil, če bi sklepal po ozkem prostoru med kavka-

škimi gorami in morsko obalo. Ni važno to področje samo zaradi prometnih zvez s severozahodom in bogatim petrolejskim področjem pri Bakuju ob Kaspiškem morju, ali morda zaradi obilnega pridelka krasnega namiznega sadja, grozdja in vina ter morda še zaradi lepih letoviških krajev, čeprav jih ni mnogo, pač pa dobiva v zadnjem času še prav poseben pomen tudi zaradi tega, ker je to edini kos sovjetske črnomske obale, kjer se še lahko skriva in najde svoje zatočišče sovjetska črnomoška mornarica. Kadar bo nemški in zavezniški vojski uspelo, dobiti v svoje roke tudi ta kos črnomske obale, ne bo za rusko črnomoško mornarico nikjer več prostora in bo zapisana smrti, s tem pa bo onemogočen tudi vsak ruski pomorski napad na kraje kjer koli ob Črnem morju.

Francoska tujska legija pred smrtjo

V njej je bilo zastopanih nad 50 narodnosti — Pri svoji bodoči kolonialni politiki se bo Francija morala opirati na svoje lastne vojake

Kljub svoji več kot stoletni tradiciji je usoda znamenite francoske tujske legije danes zavita v temo. Skrivnosti številnih junaških podvigov francoskih legionarjev bodo izginile z razpustom francoske tujske legije, kajti po vsej verjetnosti je danes ta legija pred svojim razpustom.

»Rojstni dan« francoske tujske legije je juljska revolucija leta 1830. Njen ustanovitelj je bil francoski meščanski kralj Louis Filip, kateremu je belgijski baron de Boegard ponudil četo zavrženih in raztrganih bojnikov vseh narodnosti za varstvo njegovega prestola. Tej četi brezdomincev se je priključila legija Hohenlohe, dalje odpuščeni Švicarji iz kraljeve garde ter nekaj vojakov nekdanjega švicarskega polka. Z zakonom od 6. marca 1851 so bili ti prostovoljci od vsepovsod organizirani v udarni polk, ki je štel sprva 6000 mož in je bil razdeljen na 6 bataljonov (3 nemški, 1 španski, 1 italijanski, 1 belgijsko-holandski in 1 poljski) in ki je sijajno nadaljeval začeto kolonialno vojno v Alžiru. S tem polkom je dobila Francija možnost, da je širila svoje kolonije, ne da bi pri tem žrtvovala kri svojih lastnih sinov. Tujska legija je bila doma na vročih afriških puščavskih tleh ter se je vedno bojevala tam, kjer so bili naporji največji, odpor najsilnejši in kjer je bila smrt najbližja.

Želzna disciplina, vztrajnost in preziranje smrti so bile od nekdaj lastnosti, ki so družile vojake francoske tujske legije. Zasanjani romantiki, pustolovci, gospodarsko ali duševno stiri ljudje, politični begunci, skratka ljudje, ki niso marali urejenega življenja, so se sešli v francoski tujski legiji. Od njih so lahko tudi vse zahtevali.

Usoda legije je bila prav tako menajajoča, kakor usoda države, čigar kolonialni politiki je služila. V prejšnji svetovni vojni leta 1914. do 1918. si je ta legija pridobila neveljavne zasluge in je bila odlikovana z najvišjimi odlikovanji, n. pr. angleški red hlačne podveze, odlikovanje častne legije in s kolajno za vo-

jaške zasluge. V versailleski mirovni pogodbi je bilo izrečno izvedeno, da v tujski legiji ne bi smeli služiti Nemci in od leta 1919. je uporabljal Francija svojo tujsko legijo v vseh mandatih deželah.

Ob koncu vojne leta 1919. je bilo v tej legiji zastopanih 51 narodnosti. Leta 1923. je štela francoska tujska legija 30.000 vojakov. Prodajali so svoje življenje tujski legiji za pičlo plačo in za upanje, da bodo po 15 letih dobivali 500 frankov letne rente. Toda koliko jih je v tem času izgubilo življenje, pri čemer se niso izkazali samo za odlične vojake, ampak so za največjo plačo prodali Franciji tudi svoje delo.

Sedaj pa je francoska tujska legija brez svojega največjega dotoka. V februarju 1939. je zahtevala nemška vlada izročitev vseh legionarjev, ki so nemške narodnosti in ki bi se priključili v legijo, ali pa ki bi se hoteli obvezati za naprej. Vsak legionar je prihranil Franciji leta 1914—1918 enega vojaka, ki se je lahko boril proti Nemčiji. Zato je tudi razumljivo, da je Nemčija zahtevala ob premirju s Francijo leta 1940. vse vojske nemške narodnosti, ki so služili v francoski tujski legiji. Ker je torej izostal dotok novih vojakov v legijo od vsepovsod, je skoraj treba računati z njenim koncem. S popolnim razpustom francoske tujske legije pa se bo morala Francija pri svoji bodoči kolonialni politiki opreti pred vsem na svoje lastne sinove, ne pa na plačance od drugod.

Mnogo prostovoljcev se je prijavilo v francoski Alžiriji iz vseh plasti prebivalstva za borbo proti Sovjetski Rusiji. Prva skupina je bila že odpremljena v Francijo, od koder bo nadaljevala pot na vzhodno bojišče.

V bližini vzhodne ameriške obale sta bila torpedirana in potopljena en ameriški in en angleški parnik, poročajo iz Washingtona.

Milijardo funtov sterlingov novih vojnih kreditov je odobril angleški parlament. Vojna požre v Angliji 54% vseh državnih dohodkov.

Italijanska borca na ruskem bojišču

SELMA LAGERLOEF

96

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

»Zlodjev fant!« je bruhnilo iz polkovnika. Toda že isti hip se je zopet obvladal. »Povej, kar misliš! Toda stoj, stopi z menoj sem notri!«

Potegnil ga je s seboj v delovno sobo in tik pred nosom radovedne množice zaprl vrata za seboj.

Takoj nato je prišel zopet ven in se obrnil k Schagerstroemu. »Zelo ljubo bi mi bilo, če bi hoteli prisostovati razgovoru,« je rekel.

Schagerstroem mu je takoj sledil. Tudi on je zaprl vrata za seboj. Polkovnik se je vsedel na stol pred svojo pisalno mizo.

»No, sedaj pa povej, kaj je s teboj!«

»Ti praviš, da ima mati vročino in zato ti moram na vsak način povedati svoje mnenje, oče, čeprav dobro vem, da je ona lista prava povzročiteljica.«

»Ali smem vprašati, kam cikaš?«

»Kar mislim povedati, je to, da od danes naprej ne bom več prestopil praga svoje rojstne hiše.«

»Glej ga, glej!« je rekel polkovnik. »In razlog?«

»To je razlog, oče.«

Potegnil je iz žepa šop novčanic, ga položil na pisalno mizo pred polkovnika, in pri tem z roko trdno udaril.

»Tako, tako,« je dejal polkovnik. »Torej ni mogla držati jezika za zobmi.«

»Je,« je odvrnil Karel Artur, »molčala je, dokler je mogla. Več ur sva sedela pri cerkvi in vedno znova mi je pripovedovala, da mora hoditi svoja pota in da me ne sme nikdar več videti. Šele, ko sem jo oholožil, da si je tukaj v Karlstadu našla drugega ljubčka, mi je priznala, da sta jo moja starša podkupila z denarjem, da bi se mi odpovedala. Moj oče ji je vrh tega zagrozil, da me bo razdedinil, če se z njo poročim. Kaj pa je potem mogla drugega

storiti? Vzela je dvesto tolarjev, ki so bili ponudeni. Nenavadno me je vzradostilo, ko sem slišal, kako visoko cenita moja starša moje osebo.«

»No,« je rekel polkovnik in skomizgnil z rameni, »toda midva sva ji obljubila za odkupnino petkrat več, če bi se poročila s kom drugim.«

»Tudi to mi je povedala,« je po kratkem smehu nadaljeval Karel Artur. Potem je prešel v strastnejši govor. »In tako delata moj oče in moja mati proti meni. Pred štirinajstimi dnevi me je obiskala mati v Korskyrki. Razlagal sem ji svoje ženitovanske načrte in ji rekel, da je to mladenko poslal Bog naravnost meni in da sem trdno prepričan, da bom lahko z njo živel od Boga blagoslovljeno življenje. Ona je moje upanje. Sreča mojega življenja zavisila od tega, ali jo bom imel. Moja mati je vse to poslušala. Kazala je, kakor da je pripravevanje gnilo in mi je pritrdjevala. In sedaj, štirinajst dni pozneje, pa moram izvedeti, da naju je poskušala ločiti. Kaj naj si mislim o takšni brezsrčnosti in o takšni zahrbtnosti? Ali ni tako, da se mi mora gabit, če moram takšno žensko nazvati z imenom mati?«

Polkovnik je znova skomizgnil z rameni. Ni bilo videti, da bi se zavedal krivde, niti, da bi se kesal.

»No ja,« je rekel. »Beati je bilo hudo po nesrečni dogodivščini, ki ti jo je pripravila Karolina in tako te ni hotela zgolj tebi na ljubo karati zaradi nove zaroke. Toda njej kakor meni je bilo takoj jasno, da si prišel iz dežja pod kap. Mislila sva, da naj se stvar nekaj časa razvija sama, ko je nenadoma planila med grešnike tista božja poslanka. Beate je sprejela dekle v hišo, da bi videla, kakšna prav za prav je. Da v mnogih ozirih je zares sijajen otrok. Toda ne zna niti pisati, razen tega pa vleče pipo. Kar se pa tiče čistote, — da moj mladenič, hotela sva storiti le vse najlepše in najboljšo in ti bi tudi bil popolnoma zadovoljen, če bi si pustil le nekaj časa, da bi prišel k pameti. Vso stvar pa je pokvaril slučaj, da je moral ta nesrečni otrok vstopiti s pladnjem in kavo v sobo.«

»Ali ne sprevidiš oče, kaj je to bilo?«

»Gojovo sprevidim, da je bila to peklena smola.«

»Toda jaz vidim v tem božjo roko. To dekle mi je sam Bog

izbral za ženo in zato ji je dovolil, da je znova križala mojo pot. In še več! Vidim tudi pravično božjo kazen. Ko sem prosil škofa, da bi blagoslovil najino zvezo, je pritekla moja mati, da bi to preprečila. Moja mati je mislila, da bo z navidezno resničnim klečenjem in padcem naredila najhitrejši konec vsej stvari. Toda manever se ji je predobro posrečil! Toda Bog je posegel vmes.«

Tedaj pa je polkovnika zapustila njegova dosedanja hladnokrvnost.

»Molči fant! Kako se upaš obdolžiti svojo mater takšne zahrbtnosti?«

»Oprostite oče, toda v zadnjem času sem imel dovolj priložnosti, da sem spoznal dokaze ženske zahrbtnosti. Moja mati in Karolina sta mojemu sreču dalji nauk, ki ga ne bom tako hitro pozabil.«

Polkovnik je nekaj trenutkov sedel mirno in s prsti tolkel po mizi.

»Dobro, da si navedel Karolino hinavščino,« je potem začel. »Tudi o tem sem hotel s teboj še govoriti. Ti mi nikoli ne boš dopovedal, da se te je Karolina odpovedala, da bi poročila bogatina. Ljubi te bolj kakor vsa bogastva tega sveta. Po mojem mnenju si vsega tega kriv sam, toda vse je prevzela nase, da midva, tvoja starša, ne bi karala tebe. Tako si ti ušel zabavljanju od strani sveta. Kaj praviš k temu?«

»Saj je dala razglasiti oklice.«

»Pomisli vendar malo, Karel Artur!« je dejal polkovnik. »Od strani vendar enkrat iz tvojih misli vse, kar si domišljuješ o Karolini zlobnosti. Ali si res ne moreš predstavljati, da se je samo sebe obdolžila, le da bi tebi pomagala? Pustila je, da je ves svet mislil, da se je vajina zaroka razdrla le po njeni krivdi, toda premisli dobro in izprašaj si vest! Ali nisi bil ti tisti, ki si zakrivil prelom?«

Karel Artur je nekaj časa obstal čisto nem. Resnično je hotel ubogati svojega očeta in osvežiti svoj spomin. Potem se je urno obrnil k Schagerstroemu.

»Kako je moglo priti do tega, da ste ji poslali cvetlični šopek, gospod Schagerstroem? Ali ste vi tisti ponedeljek popoldne dobili kakšno sporočilo od Karline? In kakšen popravek je imel pri vas gospod prošt?«